

At sleppa órevsaður frá morði:

Lívið handan lygnina

Politísk morð og «hvörvingar um allan heim eru vorðin stærsta höttanin móti mannrættindum í 1990-árunum, og heimssamfélagið tyktist ekki vilja stöðga hesum, segði Amnesty International höfðinginn, táð felagið setti eina nýggja, stóra herferð í verk fyrri at fáa enda á hesi blóðugu framferð og hesum vaksandi harðskapi.

«Vónurnar um at mannrættindini fóru at verða virð í teirri nógv umtalaðu «heimsskipanini» eru gjørd til einkis», sigur felagsskapurin. «Staðin siggja vit, at gamlir valds-harrar, nýskapaðar stjórnir og vápnadrar andstöðubólkar umskapa gøtunar til vígvøllir ella fáa sínar mótsøðumenn at «hvørva» við ongar slóð efur seg».

Ikki longur bert einaræðisharrar

Aður vóru tað mest hernaðarstjórnir ella einaræðis-vald, ið stóðu fyrri tilfúkum, men meira og meira koma nú stjórnir upp, sum siga seg vera fyrri mannrættindum, og alt meira verður manndráp og mannræning ein skipaður partur av framferð teirra móti andstöðufólki.

«Vit siggja, hvussu stjórnarvald broytist og alt meira verður nýtt til at drepa við koldum blóði, og vit siggja, at stjórnir lona starvsfólki og læra tey at drepa og burturflyta fólk», sigur Amnesty International. «Henda framferð – stundum loynilig, men ofta heilt ósmæðin og opin – vanvirðir allar altjóða reglur og er bannað, eisini tá ið kríggj er».

Ræðulig dømi

Og 1990-árin hava sæð

ræðulig dømi um henda harðskap í londum, sum stríðast fyrri nýskipanum, eitt nú í Suðurafrika og Kambodia, í londum við harðgum millum fólksløg sum í fyrrverandi Jugoslavía og í londum við innanhýsis rúðuleika sum í Somalia og Zaire.

Men tað ber til at fáa vend í Altjóða trýst hevði við sær, at meira enn 300 «horvin» fólk vórðu latin leys í Marocco í 1991. Summi teirra høvdu tá verið saknað í upp til 18 ár. Eitt týðandi stig, hóast tað í hesum landi framvegis eru nógv fólk eftir í somu støðu.

Umheimurin yppir óksl Kortini vendir heimssamfélagið ov ofta blinda eygað móti tilfúkum misgerðum. Og stjórnir, sekar í hópdrápum og «hvörvingum», verða hjálptar ella vardar móti atfinningum, tí tey hava sterkar sameindar, ið hugsa meira um at tryggja hernaðarlig ella figgjarlig áhugamál enn um mannrættindi.

Í 1980-árunum, t.d., stóðu Frakkland og USA fyrri at vápna, venja og figgja

trygdardeildir í afrikanska landinum Chad, meðan hesar somu deildir framdu skipað dráp á túsundtals veruleysar borgarar.

«Vit verja mannrættindini, men...

Frágreiðingin hjá Amnesty International «At sleppa órevsaður frá morði: Politísk dráp og «hvörvingar» í 1990-árunum» greiðir frá, at stjórnir og vápnadrar mótsøðubólkar hava valt burtur fólk í øllum yrkjum og um allan heim, eisini ungdomar og sjálvst smábørn, til at skula drepast ella «hvørva».

Stjórnir, sum tær í Irak og Myanmar, leggja einki í at dylja gerðir sínar. Aðrar, sum eitt nú í India og Turkalandi, siga seg verja mannrættindini við fastari hond, men drepa samstundis við hinan hondini og lita á, at

tær kunnu fjala út yvir ella lúgva seg burturúr. Aftur aðrar, sum í Kolumbia og á Filipsoyggjunum, skipa fyrri loynliga við «deyðslidum» ella vápaðum hálvhernaðarlíggum bólkum.

Frá Peru til Togo í Sri Lanka og Tadjikistan lata stjórnir trygdardeildir sleppa at bróta mannrættindi órevsaðar.

Vápnadrar politískir bólkir sum Kommunistaflokkurin í Peru (Lýsandi gøtan), Kurdiski Verkamannaflokkurin í Turkalandi og Fólksins Frælsisherur í Sudan hava framt ræðugerðir, har fólk í túsundtali hava latið lív. Í India eru fleiri hundrad fólk dripin í líkandi ágangi.

Vápnadrar andstöðan, ið nú tekur seg upp í londum sum Egyptalandi og Algería, hevur hinvegin fingið aftursvar frá stjórnunum, sum seta í verk stórar fyrirrekaðar drápsherferðir.

«Til at stöðga politískum drápum og «hvörvingum» krevjast samskipaðar og miðvisar heimsumfatandi atgerðir, men límalondini í ST eru framvegis óvirkin og ráðaleys at taka stig móti hesi krepku, sum mannrættindini eru komin í», sigur Amnesty International.

Áheitan til ST og allar heimsleiðarar

Felagsskapurin fer nú at herða sína áheitan á ST um at stovna eina deild burturav fyrri mannrættindi og seta ein aðalumboðsmann við heimild at skipa fyrri skjótum atgerðum, at menna ST-tiltøk fyrri mannrættindum og at seta á stovn ein óvildugan, óheftan dómstól at viðgera hesi mál.

Amnesty International heitir eisini á allar stjórnir um at viðurkenna 14-greina skrá sína til at forða fyrri «hvörvingum» og politískum drápum.

«Heimurin má rakna við ná», sigur felagsskapurin. «Taka ikki einstaklingar, stjórnir og heimssamfélagið beinanvegin stig til at stöðga politisku drápunum og «hvörvingunum», kann vaksandi flóðaldan av manndrápum fara at forkoma teimum stovnum, sum vórðu ætlaðir at verja mannrættindini í okkara heimi eftir ræðuleikarnar í seinna heimsbardaga».

SOLEIÐIS KUNNU RÆÐULEIKARNIR STEGGAST

14 - GREINA SKRÁIN AT FORÐA FYRRI «HVÖRVINGUM» OG POLITISKUM DRÁPUM

Amnesty International heitir á allar stjórnir um at takast stig til at stöðga avrættungum uttan dóm og forða fyrri, at fólk «hvørva».

1. Hægtu myndugleikarnir í øllum londum eiga alment at forðast avrættung uttan dóm og «hvörvingar».
2. Myndugleikarnir eiga at hava strangt eftirlit og gera greiðar reglur fyrri manndrápum hjá teimum, ið hava ábyrgd av handtøkum, varðhald og fangahúsum.
3. Læggjast eiga einans at nýta vald, tá ið tað er umráðandi heyligt og tá teirra sum minst til at tryggja lív og sorg.
4. «Deyðslid» hálvhernaðarlíggir deildir og borgaravendur uttan hini almennu skipan, men við óbeniðs undirtektu frá myndugleikum skulu verða bannað og tákna av.
5. Fólk, sum eru í vanda fyrri at verða avrættað uttan dóm ella «hvørva», skulu fáa almennu verju.
6. Einki kann verða havdur í varðhaldi koymliga.
7. Stjórnir eiga at fáa í lag skipanir, sum kunna finna og veta tangar.
8. «Hvörvingar» og avrættung uttan dóm skulu verða vígdagar sum brotsverk.
9. Bæturin av tilfúkum avrættungum og «hvörvingum» skal verða mál utbygging og vening hjá øllum limum í trygdardeildum og partur av starvsbóðum teirra.
10. Allar kærur og trúðanir um fólk, ið verða avrættað ella «hvørva» uttan dóm skulu verða kannaðar beinanvegin av øðrum fólk ella stovnum.
11. Stjórnir eiga at svara fyrri, at sakamálið verður resti móteimum, sum hava ábyrgd av, at fólk eru «horvin» ella avrættað uttan dóm.
12. Tey, ið verða av teimum «horvin» ella avrættaðu skulu hava rætt til skaðabætur og endurgjald.
13. Stjórnir eiga at samtykja og seta í verk altjóða sáttmálar, ið forða fyrri at fólk «hvørva» ella verða avrættað uttan dóm.
14. Stjórnir eiga at nýta allar megleikur til at ávirka myndugleika í londum, har fólk eru «horvin» ella verða avrættað uttan dóm.

«Tær eiga at tryggja sær, at veningar til lægri trygdardeildum ella hernaðarmyndugleikum skulu verða nýttar til at fremja «hvörvingar» og avrættung uttan dóm.

«Einki eiga at verða nýttar aftur til eitt land, har vandi er fyrri at «hvørva» ella verða avrættað uttan dóm.

AMNESTY
INTERNATIONAL

Føroya Deild
Postboks 1075
FR-110 Torshavn
Postgigi 56359

Eg ynski at gerast limur í

Navn:

Geta:

Byur/bygd: